

УВОД

Уважаеми студенти, този учебник по търговско право е предназначен да подпомогне обучението ви по едноименната учебна дисциплина. В нашата правна система търговското право е самостоятелен и обособен от гражданското право правен отрасъл. Най-общо казано търговското право урежда статута на търговците и сделките, които те сключват при упражняване на дейността си. Не би било погрешно да се каже, че търговското право е право, уреждащо бизнеса. Търговците са лица, които самостоятелно, на свой риск и по занятие предприемат определена дейност, насочена към предлагане на стоки или услуги на пазара или обслужваща това предлагане. Търговската дейност (предприемачеството) е както производството на стоки и търговията с тях, така и извършването на транспортната, складовата, застрахователната, банковата, посредническата и други дейности, предлагането на услуги на пазара и т.н.

С успешното приключване на учебния курс по търговско право вие ще сте получили базови правни знания относно: търговците и видовете търговци, търговските дружества, съдържанието на членственото отношение в търговско дружество, търговското представителство, търговските сделки и отделните видове търговски сделки, производствата по ликвидация и преобразуване на търговски дружества, неплатежоспособност на търговец и производство по несъстоятелност.

Търговското право в мащаба, възприет в нашата правна система, е изключително широкообхванат и обемен правен отрасъл – съответно правна дисциплина. Обичайно учебните курсове по търговско право, предназначени за юристи, надхвърлят 1000 страници. С оглед на нуждите на икономическите специалности в учебния план, на които е включено търговското право, този учебен курс е оптимизиран и съкратен, като целта е базовите и практически приложими знания да бъдат предоставени и активно усвоени от студентите, без да се акцентира прекалено върху множеството детайли и особености, както и върху различните и понякога противоречиви теоретични виждания.

Ефективното усвояване на знанията предполага активност от страна на студентите и отделяне на необходимото време за самоподготовка. С оглед на акцентирането върху самоподготовката в учебника за съответната глава се посочват целевите резултати и задачите, изпълнението на които ще подпомогне обучението. Задачите за самостоятелна работа са насочени към интерпретиране на усвоените теоретични знания и култивиране на умения за решаване на конкретни казуси, изработване на юридически документи, съпоставка на правните явления.

Учебникът е резултат от дългогодишната ми преподавателска дейност в областта на търговското и на облигационното право, както и на опита ми като практикуващ адвокат, базиран е на предходните ми публикации.

Първа глава

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ТЪРГОВСКОТО ПРАВО

Учебни цели

► След усвояването на материала в тази глава вие ще:

- 1) имате представа за правото като регулатор на обществени отношения;
- 2) добиете представа за търговското право като обособен отрасъл в системата на правото;
- 3) придобиете известна представа за историческото развитие на търговското право;
- 4) сте наясно с източниците на търговското право;
- 5) познавате систематизацията на търговското право.

1. Предприемачество. Търговска дейност

Основна предпоставка за функционирането на пазарната икономика е извършването на предприемаческа дейност. Правният ред в повечето съвременни държави допуска и гарантира възможността да се извършва предприемачество, разбирано като дейност, насочена към предоставяне по занятие и възмездно на стоки и/или услуги на пазара. Предприемачът системно влага усилия и средства, за да представи на пазара печеливш продукт. Целта му, от една страна, е да придобива печалби от предприемачеството, но по необходимост, предвид конкурентния характер на пазарната икономика, той трябва да инвестира значителна част от спечеленото, за да продължи да развива бизнеса си. Предприемачеството в съвременността е богато по съдържание и е насочено в различни сфери. Предприемачи са производителите на стоки, търговците на едро и дребно, банкерите, застрахователите, спедиторите и превозвачите, лицата, извършващи различни услуги, насочени към пазара и т.н. Ако в древността предприе-

мачите са били предимно физически лица, в съвремието предприемаческата дейност се извършва предимно от търговци юридически лица.

Кои са основните белези на предприемача? Предприемачът (физическото или юридическото лице) свободно, самостоятелно, системно и на свой риск извършва търговска дейност. Гарантираната от правния ред свобода да се извършва предприемаческа дейност е характерна за пазарната икономика. В социалистическата или друга тоталитарно регулирана икономика свободната стопанска инициатива не е допустима. Стопанската дейност се извършва планово, като предварително е определено кой и в какъв обем ще извършва дейността и накъде ще се насочи резултатът от стопанската дейност. Конституцията на Република България като висш юридически акт изрично прогласява **принципа за свободата на стопанската инициатива** (чл. 19, ал. 1 КРБ). Правният ред създава и гарантира на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност.

Важен белег на предприемача е неговата **самостоятелност**. Той извършва търговската дейност автономно, по своя воля и в свой интерес. При липса на самостоятелност лицето най-вероятно ще е работник или служител, който по трудово правоотношение предоставя трудовата си сила на друго лице. Предприемачът е юридически самостоятелен независимо от характера и от обема дейност. В рамките на закона той автономно преценява каква дейност да извършва, какво да предложи на пазара, как да организира бизнеса си и как да оперира на пазара. Отношенията между участниците на пазара (в търговския оборот) се регулират въз основа на договори, а договорът е доброволно съглашение между страните по него, с което те юридически се обвързват да имат определено поведение помежду си. Встъпването в договорни отношения е по свободна преценка на страните по тях.

Предприемачът извършва дейността си **системно и трайно**. Дейността му е насочена към пазара, а с извършването ѝ предприемачът цели постигането на трайни доходи и печалба. Ако лицето сключва сделка, за да задоволи своите лични потребности като физическо лице – съответно потребностите на семейството си, това няма да е търговска сделка и действията му няма да представляват предприемачество. Инцидентното извършване на определена сделка, дори то да цели